

REPORT

Դուռնը երթալիք լրագրիչներուն ճամբուն
ծախքը մեր վրայ է ։
Լրագրայտ վերաբերեալ նամակ կամ որ և
յոյզ գրուած իւր, խմբագրին պիտի ուղ-
կուի ։ և ասանք ճամբուն ծախքը իւր
կրօնի վրայ է ։

ԱՅՊԱՅԻՆ, ԴԱՂԱԲԵԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՌԱԲԵԿԱՆ

Ա.ԶԳ. ԱՅԻՆ

(Թ) Ֆիզիզուս Վերսիսան զարդյոյն քննութիւնը -
Վէնտիկի Միւլթրանայ դէմ անցեալ տարի հը-
րատարութեամբ խտրելէն պարտաւարդին և
գրաւելթիւնն անուն քահանայի մը անոր դէմ
զարմ տեղարկոյն զատապարտութիւն հրամայի
Սուրբ Ժորդիկէն :

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

Պաշտօնական ծանուցումն է - Բ. Դրան և Ռուսիայի վեճին վաղուց Եւրոպական լրագրաց մեջ եղած խօսքեր ։ Ռուսիայի կայսեր նոր ծանուցարգիրք ։ Նոր հաստատուած քառանկիւնայի կանոնները ։ Պաշտօնադաշտութիւնը ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆՈՒՄԱՆ: Արեւելից խնդրոյն լիարդ Անգղոյ դուստրանին խրկուած պատուէրներ:

ԳՂՈՒՄԱՆ: Կայսրի ընկելը յոր ճանապարհորդուելինը: Արեւելքի խնդրը առանց պատուրդի լուծուել յորմ:

ԱՆԱՍՏՈՒՆ: Կայսրի Օմուց Էրթոյը:

ԲՐՈՒՍՈՒՆ: Պէտքէն մօտ պարտաւորած բանակ մը:

ՀԵՆՐԻԵՏԻԱ: Այստիպացի գործաւորներուն իրենց
երկիրը դառնալու հրաման:

ՌՈՒՍԼԱՍՏԱՆ : Կոյտեր Բէ զըտուրիկէն մեկնիր :
ՊԼՍԿԱՍՏԱՆ : Չ խուսրական պատրաստութիւնք :
- Քոյեւային Թէհրանի մէջ զադարիր : - Ատ
բապատականի մէջ աւաղաններու խումբ մը :

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԵՐԱԹԻՒՆ
Ի ՏՆԷ ԿՅՐԵՐՈՒՆ ՎԵՃԱԿՐ ԽՆԱՄՆԸՆ Ե ՂԱՐՈՒՆԵ-
ԼՈՒ ՎՐԱՅ :

ԼՕԳԵՅԻՆ

Թիֆլիզ տպեալ յիշատակարանն
մը կիմանանք, որ այս տարի մարտ ամ-
սոյ մէջ յիշեալ քաղաքը հիմնուած
Ներսիսեան հոգեւորական դպրոցին
տարեկան քննութիւնն ու պարգեւա-
բաշխութիւնը կատարուեր է շքեղ
հանդէսով: Այս դպրոցը Վեհափառ
Ներսիս Սրբազան կաթողիկոսը 1824
ին բացած է, երբոր ինք դեռ այն ժա-
մանակը Վրաստանու վիճակաւոր ա-
ռաջնորդն էր. և մինչեւ 1850 մարտի
20 թուականը մեծամեծ յեղափոխու-
թեանց ենթակայ ըլլալէն ետեւ, ու-
րախ ենք, որ այս վերջի թուականին
Վեհափառ Նայրապետը կրկին իր ա-
յը այս բարեկարգուող դպրոցին վրայ
կարկառելով զանիկա կրկին ոտքի վրայ
կանգնեցուց ու անոր մօտը քառա-
սուն որդեգիրներու ընդունարան մը
հաստատեց, որոնք ուսումնարանին
ծախիւքը պահուելով և կրթութեան
հարը բահնայով ձեռնադրուին ՚ի պալ-
մառութիւն ազգին: Սրբազան Նայ-
րապետը այս բաղմոգունալ դպրոցին
գլխութիւնն ու կեանք տալը բաւական
չի համարելով, նաեւ հաճեր է անոր
ծախուցը համար եկամուտի զանազան
սղելիքները հաստատելու, որպէս զի
անոր կեանքը մշտնջենաւոր ըլլալով օր
օրի զարգանայ ու պայծառանայ:

Քննութիւնը մարտի 9-ին սկսելով
լման չորս օր տեւեր է : Ընտրին օր-
ուան մէջ քննաւած նիւթերն են՝ հայ-
կաբանութիւն , Արբազան և Եկեղե-
ցական պատմութիւնք , և կրօնագի-
տութիւն : Երկրորդ և երրորդ օրե-
րուն քննութիւնն նիւթերն էին Ռու-
սաց լեզուն և Թուաբանութիւն : Իսկ
չորրորդին մէջ՝ երկրաչափութիւն և բնա-
գիտութիւն : Բայց այս հարցաքննութեց
նախադաճ էր Վ . Հայրապետ և հարց-

մանց մեծ մասը հանդիսականք առաջարկներ են և լճակերտաց պատասխանատուութիւնը այնքան գեղեցիկ այնքան բաւական և այնքան մանրամասն եղած են, որ հանդիսականք մեծ ուրախութիւն զգալով իրենց շնորհակալութիւնը յայտներ են հմուտ ու ջանասէր յարգի փորժապետներուն ։

Վերջապահ պարզեւաբաշխութիւնը մարտի 17 ին նշանակուելով՝ 400 իջավ հրուիրական տոմսակ խրկուեցաւ երևելի անձանց որոնց մէջ կային բոլոր թիֆլիզու հայազգի բարձրաստիճան հոգեւորականք , կնիաղք , աղնուականք , քաղաքական պաշտօնատարք , աստիճանաւորք , քաղաքացիք և բարհեստապետք : Ժամը 4 ին ամենապառաւոր ու շքեղ սրահի մը մէջ հանդէսը սկըսաւ նախադահուլթեամբ Սրբազան Հայրապետին , որուն աջն ու ձախ կողմը նստեր էին իրենց աստիճանաւ վերոյիշեալ երևելիները :

Ինտարակտյա խիստ սրտառու է տեսարան մը եղած պիտի ըլլայ ազգայնոց համար տեսնել մէկ տեղ այնքան մեծ բազմութիւն հաճախողներու խմբէնց մեծամեծ աստիճաններովը եւ կայսերական նշաններովը զարդարուած ու անոնց նախադահ նստած Հայոց ընդհանուր Հայրապետը, որ զուարթ աչքք եւ ուրախ գիմք կը նայէր (կրտստիանայախարան) իւր տնկած բուրաստունին վրայ ու ի՛վաղուց ցանկացած պտուղը կը բաղէր։

Հարցաբնուծիւնը չի սկսած, (Յա-
րուծիւն Վ)իրիմանեանց անուն յառա-
ջագէմ աշակերտներէն մէկը ամպլի-
մէն պատուական ճառ մը կարդացած
է, որուն օրինակը դալ չարթու լրագ-
րոյս բանասիրականին մէջ մեր արդե-
ւոյն(թերցողները կարդալով) անշուշտ
մտքէ չափ իրենք ալ պիտի դնային (թե-
ստոր նիւթերուն արնուուծեանը, (թե-
սադգասիրական ոգւոյն որուն մէջ ծայ-
րէ ՚ի ծայր կը փայլի, և (թե ստոր մա-
սանցը վայելուչ չարքին վրայ, որով
անշուշտաւոր հեղինակը չարադրեր
է ։

Անցեալ տարուընէ ՚ի վեր ազգեր-
նուս հռովեական մասը տալին ու վը-
րայ ընող և առ հասարակ ազգերնուս
մէջ այնչափ գրգռութեան առիթ ե-
լալ « Սիիթարեանն Ս . Ղազարու »
անունով հռչակաւոր պարաւագիրքը,
նոյնպէս և վեներաիկի Յովսէփ Քա-
ռէլի թիթի քահանային անոր դէմ գը-
րած պատասխանը վերջապէս Հռոմ-
ի սուրբ ժողովքէն դատապարտու-
ր են :

Յիշեալ դատապարտութեան վըճառգիրը այսօր ձեռքերնիս հասնելով, հրատարակումը գալ շարթուան թերթերնուս թողելու պարտաւորեցանք :

ԻՆՏԵՐՎԵՅՈՒ

ՀԵՐՔԻՆ ԿՈՒՐԵՐ

(ဂျော့စီးယန်း နှစ်က-ဟု-ဖါ)

Եկե առայ հասարակութեան ծառ

նուցուեցաւ, որ Բ. Դրան և Ռուսիոյ մէջ ծագած վեճը խաղաղութեամբ լըմիցնելու նպատակաւ Վ. Սուլթանի կառավարութեւնը առաջարկեալ իրաւագաղութեան օրինակը չէր կրնար ընդունուիլ, մինչեւ որ անոր մէկ քանի կտորները վեհափառ Սուլթանին կառավարութեան ուզած կերպովը չի չափաւորուին և մեծ տէրութիւններն իրենցմէ ուզուած ապահովութիւնները չի տան։ Օսմանեան կառավարութեան վերոյիշեալ կարգադրութեան օրինակին մէջ ըրած չափաւորութիւններն ու ուղղութիւնները Ռուսիոյ ընդունել տալու համար այն ժամանակէն մինչեւ հիմա Օսմանեան կառավարութեան բարեկամ չորս մեծ տէրութեանց ըրած բոլոր ջանքերն անպտուղ մնացին, և որչափ որ չորս տէրութիւնները դաշապուցիչ տրամադրութիւններ կը ցուցնին իրենցմէ ուզեալ ապահովութիւններուն մասին կայսերական կառավարութեան անհրաժեշտ երեւցաւ վերոյիշեալ կարգադրութիւնը պարզապէս ընդունիլ։ Վերջապէս տեւէ հասկցուեցաւ, որ այս վեճը չի կրնար խաղաղական կերպով լուծուիլ։ Դմանապէս ամենուն յայտնի է, որ Ռուսիոյ տէրութիւնը իւր ընթերցել Գրուէր գետէն ասդէն անցընելով և Գլանուբեան երկու իշխանութեանց երկիրները մայցնելով՝ դաշնագրութիւններն աւերելու գործ գործէր։

Իրաց այս վիճակին երկարիլը այսուհետև աններելի ըլլալով, ինդիլը անցեալ կիրակի և երկուշաբթի օրերը (22 և 23 զիլհիճճէ) Ի. Վուսթ գոյ մարուած Բնդհանուր Եղալիէն յանձնուեցաւ, ուր ամեն կերպով լաւ մը քննուելէն ետեւ, համամայնութիւն որոշուեցաւ բոլոր պաշտօններէն, ի չէրիւրէն, Իւրեմանէն, զինուորական հրամանատարներէն և տէրութեան ուրիշ պաշտօնատարներէն, որ Ռուսիոյ գէմ պատերազմ հրատարակուի, և բարձրագոյն Շէյխ — իւլ — Իսլամ Էֆէնտիին վճռովն (Ֆեթիֆա) այս որոշումը հաստատուելով, ժողովոյն ատենագրութիւնը (մաղպաթա) բոլոր պաշտօնէաներէն ստորագրուած վէհափառ Սուլթանին տանուեցաւ որ իր քարճը հաճութիւն զանկիլոյ հաստատեց Խաթիբ Շէրիֆ քո հանելով,

Լ՛ըդ՝ ինչպէս որ այս պատմութեան ներէն յայտնի է , երկու տերութեանց մէջ պատերազմական վիճակը ստուգուելով , նամակ մը խրկուեցաւ ըստ սովորութեան Ռուսաց զօրքերուն գլխաւոր հրամանատար սպարապետին , որ Ստաւիոյ և Վալարիոյ երկիրներէն դուրս ելէ . միանգամայն հրաման խրկուեցաւ վեմափայլ Լօմեր փաշային որ թիէ վերոյիշեալ նամակը տեղը հասնելէն մինչեւ տաան և հինգ օր Դաւնուբեան իշխանութիւնները չի պարտուին , պատերազմմն սկսի : Լ՛յս մաւսին ուրիշ պաշտօնատարներուն ալ տէրք եկած պատուէրները խրկուեցան :

Պէտք է կայ ապացուցանելու թէ
Ռուսիոյ տէրութիւնը, որ երբեք կա-
մովին չընդունուելիք պաշանմունք:

ներ երեւան հանելով սկսե՛ր էր, ես
քը դաշնագրութեանց հակառակ Օս-
մանեան տէրութեան երկու գաւառ-
ները զօրք խօթելով՝ այս պատերազմին
պատճառ եղաւ : Բայց որովհետեւ
կայսերական կառավարութիւնը մինակ
իր գերիշխանութեւն և անկախութեան
իրաւունքները պահպանելու անկեղծ
գիտաւորութեամբ այս պատերազմին
ձեռք կը զարնէ, ամենուն պարտքն է
այս մասին ձեռքէն եկած ծառայու-
թիւնը ընել : Պատերազմը մինակ Ռու-
սիայ դէմ ըլլալով, ընդհանուր ժողովու-
րջն ալ տեսնեց, որ ներկայ ընթացքին մէջ ա-
մենեւին փոփոխութիւն մը չըլլայ թէ
ներքը թէ գուրքը, հետեւաբար վեր-
ջին հրովարտակը՝ որ կայսերութեան
ամեն կարգէ հպատակներուն կը պատ-
ուիրէր մէկ մէկու հետ աղէկ վար-
ուիլ, նոյն հրովարտակն իր զօրութիւնն
ու ազգութիւնը ասկէ ետքն ալ պի-
տի ունենայ, և ովքը հակառակը գոր-
ծէ ստատիկ պիտի պատժուի : Այս
յայտարարութիւնը պարունակող հը-
րովարտակները նոյնպէս և հարկաւոր
պատուէրներ իրիւրեցան բոլոր գա-
ւառաց կուսակախներուն :

Աստուածային նախաինամութիւնը
օգնականն ըլլայ կայսերական կառավա-
րութեան :

Լեւորուսական լրագրիչներուն մէջ կը կարգանք, որ Վ. Իէննայի կարգադրուած թեան օրինակին մէջ Բ. Դրան բրած շտապարուն թիւներուն Ուստաց Վ. կայսրէն չնդունուելը ամեն տեղ գեշ աղբեցուծիւն մը ընէր է : Իայց ուրախութեամբ սրտի կը տեսնենք, որ ընդհանուր համախրուածիւն մը կայ բոլոր Լեւորուսայի մէջ Բ. Դրան պատուէյն, իրականացնէ ան խախտութեանը հաստատ մնալուն համար :

Անգղիական թայֆը լրագիրը այս կը
յուշնէ, որ Աւստրիայ Վ. կայսրը այս
օրերս ()ըմուշ Ռուսիոյ Վ. կայսեր
հետ տեսնուած ժամանակը՝ անոր ը-
նէ լըբ խոստովնընէրուն չի հաճիր և
հետը չի միաբանիր կայսերական տե-
րութեան փնաս հասցնելու: Ուրիշ
անգղիական լրագիր մըն ալ Սթընէկ-Քը-
րմէյսը հետեւեալ պատասխանը կուտայ
անոնց, որ կ'ըսեն թէ Անգղիա և Վաղը-
ղիս Տաճկաստանի օգնութիւն չի տի-
րու ընեն թէ որ պատերազմ բացուե-
լու ըլլայ:

Կ Ռուսիոյ տէրութեան ուղած բանն է, կ'ըսէ, որ ի ճնարայի ու փաւ ընդի լրագիրներուն մէկ մասը բացարձակապէս հրատարակեն, թէ Նաբօ լեւոն կայսրը որոշէրէ հասարակաց դաւաը լքանել. և նոյն իսկ Նիգղիա ալ միայր ունի Տաճկաստանն ինքնիրեն թուղելու: Թէ և այս լուրերը իրաւ ըլլային, քանէ հայրենասիրութեան բըռնական աղբեցութիւնը իրենց թող տարու չէր զանկա հրատարակելու միջեւ որ ծանցուած որոշումները անդառնայի կերպով փճուին:

« Լյա յօժարամիտ և փութաջան
յայտարարութիւնները թէ՛ Լնգլիոյ
և Գաղղիոյ տէրութիւնները յարձակ
ման դէմ՝ չի պիտի կենան , Ուռսիոյ

սիրտ տալ է յառաջ քաշելու կամ
Լնդդիյ ու Գաղղիյ տերութիւններ
ընդ միմեանց որ դէմ չի կենան : Այս
միջոցին վերջիչեալ լուրերը ոչ միայն
անպատեհ են , այլ սուտ ալ են : Նըշ
մարտի չէ որ չորս տերութիւնները
Ռուսիոյ ուղղմանն են ընդունած ըլլան .
ճշմարիտ չէ , որ Գաղղիա հասարակաց
գաղութ լքած ըլլայ : ճշմարիտ չէ մանա-
ւանդ որ Լնդդիյ կառավարութիւնը
Տաճկաստանի անկախութիւնը պաշտ-
պանելէ ետ կեցած ըլլայ : Այս տերու-
թեանց միջնորդութեանը առիթ եղող
պատճառներն ու շահերը ամբողջ կե-
ցած են , և մէկ բառի կամ զրուցու-
ածքի կերպին վրայօք կարծեաց տարբե-
րութիւն չի կրնար Լրեւելքի մէջ քա-
ղաքական հաւասարակշռութեան փո-
փոխութիւն ընդունել տալ քաղաքա-
գէտներուն :

Լըրոսիական լրագիրները կը ծա-
նուցանեն թէ Ռուսիոյ կառավարու-
թիւնը նոր ծանուցագիր մը խրկեր է
Լըրոսիական տերութիւններուն : Այս
ծանուցագիրն համար հետեւեալը կը
կարդանք « Լնդդիյ Լնդդիյ Լնդդիյ Լնդդիյ
ընդ միմեանց » :

« Ռուսիոյ կառավարութեան նոր
ծանուցագիրը Փարիզ հասաւ և քիչ օ-
րէն կը հրատարակուի : Կըսուի թէ
խիստ չափաւոր և խաղաղական ոգով
գրուած է , և երեք գլխաւոր բան կը
պարունակէ : Եւրոպայի Ռուսիոյ կառավա-
րութիւնը կը ջանայ Բ . Դրան ըրած
չափաւորութիւնները ընդունելուն պատ-
ճառները արդարացիելու . երկրորդ-
Վ ինչնայի մէջ չորս տերութեց զեւ-
պաններուն ժողովով շարադրած կար-
գադրութե օրինակը Վ Եհափառ Սուլ-
թանին չափաւորելէն առաջ ինքը պար-
զագէտ ընդունած ըլլալուն վրայ հաս-
տատ կենալը կը յայտնէ : Վերջապէս
Ռուսիոյ կայսրը կամ գոնէ անոր երես-
փոխանը կը ծանուցանէ եղեր , թէ
Ռուսիա պատերազմ բանալու միտք
չունի , և մինչեւ որ իրեն չի դաշուի ,
պատերազմ չի պիտի ընէ : »

— Փարիզէն ալ սեպտեմբեր 6/18

Թուով կը գրեն :
« Վ ինչնայի գրուած նամակ մը
կը ծանուցանէ , թէ Ռուսիոյ նոր ծա-
նուցագիրը խիստ խաղաղական ոգով
գրուած է : Վ ինչնայի զեւպանաց ժո-
ղով կը յուսայ ամեն դժուարութիւն
ները վերջացնելու կերպով նոր կար-
գադրութիւն մը ընդունել տալ Ռու-
սիոյ կայսր և վեհափառ Սուլթանին :
« Սիւս կողմանէ ալ երեկ լուր մը
տարածուեր էր վաճառականաց ժողո-
վարանին (պոլսա) մէջ , թէ նոր ա-
ռաջարկութիւններ պատրաստուեր են
Վ ինչնայի մէջ և Ռուսիոյ ու Տաճկաս-
տանի զեւպանաց հաճութիւնը ըն-
դունելու են : Կը յուսացուի , որ այս
կարգադրութիւնը որ Կ . Պօլսի խրկուեր
է , Վ . Սուլթանէն անփոփոխ կ'ընդուն-
ուի : »

— Վ ինչնայի « Բոսիլեթ » ինքնու-
րագիրն մէջ սեպտեմբեր 19 թու-
ով հետեւեալը կը կարդանք :

« Սարաջադաքիս քաղաքագէտները
և զեւպանական անձինք համոզուած
են , որ միաբանեալ չորս տերութիւն
ները պիտի կրնան Օսմանեան տերու-
թեան և Ռուսիոյ վեճը խաղաղու-
թեամբ լուծելու նոր միջոց մը գտնել .
և կը լրէնք , թէ արդէն Վ ինչնայի
զեւպանաց ժողովը նոր ծանուցագիր
մը շարադրեր է , որ Օսմանեան կա-
ռավարութեան ընդունելի պիտի կը-
նայ ըլլալ : »

1852 ին ծովագետաց տերութեանց
զեւպանները Փարիզի մէջ ժողով ըրին
« Ինչերիական և Սեւ ծովու նաւա-
հանգիստներուն մէջ առողջապահական
զգուշութեան և քառանկիւնայի միա-
կերպ գրութիւն մը հաստատելու հա-
մար , որպէս զի առեւտրական յարա-
բերութիւնները դիւրանան առանց
ամենեւին հասարակաց առողջութիւ-
նը վտանգելու մէջ ձգելու : Այս նպա-
տակաւ քառանկիւնայի վերաբերեալ
կանոններ շարադրեցին , որ ամեն ծո-
վագետաց տերութիւններէն ինչպէս
նաեւ Բ . Դրան կառավարութեան
ալ դաշնագրութե ընդունուեցաւ :

գարոյն և անկարեկիր մարդիկ խեղճ իր
աչքին լոյսը ինք զանց ըրածի պէս ,
ներհակակիր բաղդին չար արգասիքը
կամ աստուածային կամայ ներգործու-
թիւնը տերեւի պէս տատանած այն
ապկար շունչին վրայ պատուհասելով
փողոցներն ու գուհիները լեցնող անա-
սուններուն կարգը կ'իջեցնէին : Եւ ի
րենց պղնձի աղբիւրներն ու երկաթի
սիրտերն բղձած գթութեան սա-
ւուցեալ կաթիլները շան մը համար
բղձածէն աւելի չէր . շանը հաց կու-
տային , անոր ալ պղնձ մը , որ հազու-
թէ շանն առջին թափած իւղաթուրմ
պատաններուն չոր ու ցամաք կէսին
գինը կը ընար ըլլալ :

Եւ անի , կոյր ծնածները անբանից
ու բանականաց մէջ տեղը չտեսնելով
աւելի անբան քան թէ բանական մեռ-
նելու ճակատագրած էին իրենց հաւա-
սարկացին անփութութենէն անուշադրու-
թենէն ու անմաստունէն : Վ ց զի մար-
դիկ անոնց վրայ աչքի լուսոյ պակասէ
հետ անշարժ թափութիւն մը տեսնա-
լով , թերեւս անանկ համարած էին որ
անոնք ոչ միտք ունին ոչ հանձնար ոչ
երեւակալութիւն ոչ ուշ ոչ կիրք ոչ
զգածմունք ոչ բարձրագոյն , թերեւս և ոչ
բանական հոգի : Կոյրերը իրաւցիւն ի-
րենց նիւթականին անգործունէութիւն
բոլոր աս կասկածներուն նշաւակ ըրած
էին ինքզինքնին , բայց իրենց կամաւն
ու շարժութեամբ արգեօք : Գաղափա-
րաց ու ծանօթութեանց հաղորդու-
թիւնը իրենց խափանած և ինքնին ա-
ռանց օգնականի և առանց առաջնորդ
դուրեւ գաղափար և ծանօթութիւն ստա-

Յիշեալ դաշնագրութիւնը և կա-
նոնագրութիւնը այս տարի յունիս 1 ին
Փարիզի Սթիվենս լրագիրն մէջ հրա-
տարակուեցաւ Վ , Երբօյնի կայսեր
հրովարտեալը : Կանոնագրութե ըս-
կիցը հետեւեալ համառօտ յառաջա-
բանը կայ :

« Վերջեալ քառանկիւնայի դաշնագրութեան
մէջ հաստատուել սկզբանց համաձայն գաշնագիր տե-
րութիւններն հետեւեալ ընդհանուր կանոնագրու-
թիւնը ընդունեցին , որ Սթիվենսիական և Սեւ ծովու
ամեն նաւահանգիստներուն մէջ պիտի պահուի և
իւրաքանչիւր երկիրներու մասնաւոր կանոնագրու-
թեանց հիմ պիտի ըլլայ : Յիշեալ կանոնները որոնց
օրինակը ամեն տերութիւն մէկ մէկու պիտի հաղոր-
դեն , այն կերպով պիտի շարադրուին , որ զանազան
տերութեանց քառանկիւնայի գործողութիւններուն
մէջ հնար եղածին չափ միակերպութիւն հաստա-
տեն : »

Եւ անորից դաշնագրութեան և կա-
նոնագրութեան այն կտորները , որ
Օսմանեան կայսերութեան կը վերա-
բերին :

Գաշնագրութեան մէջ կը կար-
դանք :

801 . 4 . Երբոր Օսմանեան կառավարութիւնը
ներկայ դաշնագրութեամբ հաստատուած կանոնե-
րուն համաձայն իր քառանկիւնայի գործակալութիւ-
նը կարգի գնէ , և ամեն պէտք եղած տեղերը Եւ-
րոպացի բժիշկներ հաստատուին իրենց կառավա-
րութեան հսկողութեանը տակ , Եւրեւելքէն եկած
նաւերը մարքութեան վկայագիր ունեցած ատենին
դաշնագիր տերութեանց ամեն նաւահանգիստները
ազատ համարձակ ընդունուին : Բայց , որոշուած է ,
որ այն մարքը վկայագրով եկած նաւերը թէ որ հե-
տինքն քառանկիւնայի բժիշկ ունենէ , ու թէ որ ճա-
նապարհորդութենէ ետեւ ազատ ընդունուին , իսկ
թէ որ չունին նէ՝ ասան օր ճանապարհորդութենէ
ետեւ :

Օսմանեան տերութեան ամենին ժողովուրդ տե-
րութիւնները իրենց այժմեան քառանկիւնայի կանո-
նը շարադրելով , միաժամայն իրաւունք պիտի ու-
նենան բան մը պարագայեւուն մէջ այնպիսի միջոցներ
ձեռք առնելու որ հասարակաց առողջութիւնը պահ-
պանելու ամենհնարեալոր համարին :

Կանոնագրութեան մէջ ալ հետե-
ւալը կը կարդանք :

ՄԱՍԻՍ Թ .

Լեւելքի յաբառի եղա՛ խաղաղութիւնս :

801 . 112 : Կանոնագրութեան այն ընդհանուր
յօդուածներէն . զատ , որ ամեն ստորագրող տերու-
թեանց երկիրներուն կը վերաբերին , Եւրոպական և
Ասիական Տաճկաստանը ինչպէս նաեւ Եգիպտոս մաս-
նաւոր կարգադրութիւններ պիտի ունենան , որոնց
նպատակը պիտի ըլլայ ժամատարին տարածուելուն

նալու միջոց չունենանուն չէր արդեօք :
Ի՞նչ է՝ պարզամիտ շինական և շատ
գէտ քաղաքացի ըստածներուն տար-
բերութիւնները : Սէկուն գաղափա-
րաց յորդութիւնը միւսին նուազու-
թեանը համեմատութեամբ ծանօթու-
թիւնները բազմապատիկ աճեցուցած
ըլլալուն չէ որ , վերջինը առաջնոյն վրայ
իր առաւելութիւններով գերազանցեր
է : Երբոր մէկը բնաւ գաղափարէ
զուրկ եղած ըլլայնէ՛ հարկ չէ որ պար-
զամտագոյն շինականին ալ ապուշ մը
նայ ու երեւայ : Բայց հարկ է արդ-
եօք առանց անոր տրամագրութիւննե-
րը քննելու անոր ձիւքերն ուրանալ ու
անոր ապագան ժխտել չարաչար :

Սարգիկ չափաւոր միտք և չափա-
ւոր հանձնար ունենալովին , իրաւէ որ
գանդաղութեամբ կը հասկնան իրաց
բնութիւնները և գանդաղութեամբ
յառաջատուութիւն կ'ընեն : Բայց ալ-
սոս . որ , հինգ հազար տարի առաջ ան-
կենդան փայտին ու անշունչ աղեաց
վրային եղանակաւոր ձայներ հնչեցու-
նելու կարելութեանը հասու եղան ,
և քանի մը հազար տարիներէ ՚ի վեր
ալ Լեւելք քաղաքի փիւնկան իր մոխիր-
ներէն նորէն ծնանելու առասպելն ի-
մացան , ու իրենց համարան և հա-
մաեւ ընկերին մասններէն ինչ զար-
մանազան ներդաշնակութիւններ՝ ու
խաւարած լուսոյն խաղաղութեան ալ ինչ
պանչելի ճարտարութեամբ փիւնիկ-
ներ բղձնելը ոչ գիտցան , և ոչ ալ
գիտնալու հոգ և փորձ ընելով , բանաս-
տեղծին ըսածին պէս՝ մէջէն հրեշտակ
ծնելը սերմերը դարձնելով անկոնայ ջաղ-

առաջն առնել , թէ որ կայնէ արգիւն , ծանուցա-
նել , և ուրիշ երկիրներ մոտենալու դէմ կենալ :
801 . 113 : Այս կարգադրութիւնները որ Արե-
ւելքի և միանգամայն անոր հետ յարաբերութեան
ունեցող ազգաց օգտին համար պիտի հաստատուին
Վ Եհափառ Սուլթանին կառավարութեան հաստատ-
ուած քառանկիւնայի սահմանագրութեանց ընդար-
ձակութեան և դաշնագիր տերութեանց Արեւելքի
մէջ հաստատած բժիշկներուն ներկայութեանը վրայ
պիտի կայանան :

ՀԱՏՈՒԱԾ Ա .
Տաճկաստանի վերաբերեալ խաղաղութե-
ան :

801 . 114 : Վ . Սուլթանը յատուկ օրէնք մը
պիտի հրատարակէ իւր տերութեան մէջ քառանկի-
նայի վերակացու իշխանութեանց գոյութիւնը ապա-
հովելու և անոնց պաշտօնին յատուկ եղած գործերը
կանոնաւորելու համար . մասնաւորապէս Կ . Պօլսոյ
քառանկիւնայի ժողովոյն՝ որ այժմեան կազմութեան
կերպին մէջ պիտի մնայ :

801 . 115 . Կ . Պօլսոյ քառանկիւնայի գերա-
գոյն ժողովը քառանկիւնայի գործակալութեան գը-
լափը գրուած ըլլալով , անոր զանազան մասանցը վե-
րայ հսկողութիւն պիտի ընէ . բոլոր տերութեան
մէջ հասարակաց առողջապահութեան և մարքութե-
հարկաւոր դատած միջոցները պիտի որոշէ . անոնց
վերաբերեալ պատուէրները պիտի շարադրէ , և արեւ-
ուած պատուէրներուն և հաստատուած կանոններուն
կատարեալ գործադրութեանը հոգ պիտի տանի՝ ազ-
գաց առողջապահութեան համար տերութեանց ժո-
ղովոյն որոշանցը համաձայն , և զանազան քառան-
կիւնայի գործակալներուն հաստատուելիք տեղերը
պիտի որոշէ :

801 . 116 : Այս մասին շահ ունեցող տերու-
թիւնները Կ . Պօլսոյ քառանկիւնայի ժողովուն մէջ
երեսփոխաններ պիտի ունենան , որոնց թիւը Օսման-
եան պաշտօնակալաց թուոյն հաւասար պիտի ըլլայ .
և ամենէն ալ օրոշուած ընելու իշխանութիւն պիտի
ունենան :

801 . 117 : Ժողովը արտօնութիւն պիտի ունե-
նայ՝ անձամբ ընտրելու և պաշտօնէ հանելու քա-
ռանկիւնայի ամեն գործակալներն ու պաշտօնեաները
ինչ կարգէ և աստիճանէ որ ըլլան :

801 . 118 : Ժողովոյն անգամ եղող օտարազգի-
ները որ հնար եղածին չափ յարմար անձինք պիտի ըլ-
լան , իրենց կառավարութեան պիտի ընտրուին :

801 . 119 : Քառանկիւնայի տեսուչ կարգուած
բժիշկները հաստատ պիտի մնան : Արեւմտային , Եւ-
րոպայի և Պարսկաստանի կառավարութիւններուն մէջ
գտնուածներէն զատ ուրիշ երկրաց ալ պիտի հաւ-
տատուին , մէկը Եւրոպական Տաճկաստանի , միւսը
Փոքր Ասիայի համար , և ասոնց սովորական բնակու-
թիւնը Կ . Պօլսոյ պիտի ըլլայ :

801 . 120 : Քառանկիւնայի պաշտօնատեղիները
և գործակալաց կայանները իրենց այժմեան կազմու-
թեանը կերպին մէջ պիտի մնան : Եւրոպայի և հաւ-
տատուելիք տեղերը , սահմանը , գաղափարութիւ-
նը Կ . Պօլսոյ քառանկիւնայի գերագոյն ժողովը պի-
տի որոշէ և կարգի գնէ :

801 . 121 : Եւրոպայի եղած երկիրներէ անմա-
բոր վկայագրով եկած ճանապարհորդներն ու ապ-

խեցին ու խորտակեցին :
Ը .

Եւրոպիէն էր մարդկան աս անտար-
բերութիւնը աս կարծրաստութիւնն
ու աս մարդատեաց ոտնհարութիւնը ,
քանի որ ժողովրդոց գերութիւնը տի-
րող ազգաց բարբարոսութիւնը և խա-
ւարային հեթանոսութիւնը բռնացած
էին աշխարհի վրայ . և ներքին են աս
օրս ալ աս պայմաններուն մէջ գտնու-
ած անգիտաբանեալ մարդիկ . վասն զի ա-
նոնց մէջ հարեւանեալ մարդիկ աս աղիւն-
ական պարտաւորութիւնները անձա-
նօթ և անգործադրելի են :

Գերութեան կապանացը տակ ծը-
նած մարդիկ իրենց նմանեացն հարա-
տահարութեամբ ճնշեալ և սմբած
ըլլալով , գրեթէ անձնիշխան բնութիւն
ու բանականութիւնը կորուսած ու
բարբառը միայն պահած մարդկեղէն
անբաններ եղած են : Իրենց կեանքն
ամբողջ տառապանք ըլլալուն , կոյրին
աչքը բաց եղողէ մը աւելի տառապ-
եալ ըլլալու ու յատուկ խնամք ու նը-
պաստի կարօտութիւնը խորհելու բա-
ւականութիւն , կամ խորհածին դու-
ծելու աղատութիւն չունին , վասն զի
յաճախ գերդաստան աղբալկութիւն
արեւան կցորդութիւն և ինչ և ինչ
միութիւն և միաբանութիւն կազմե-
լու և պահպանելու իրաւունքներէ
ալ զուրկ են :

Իսրաբարոսը՝ անձնահաճ և աշխար-

* Կը ցանկայի որ գործափառ և անուագութե-
ամամ Սթիվեն Ռոման քեռոյն թարգմանութիւնն
ըն աշխարհին նոր բացող ժողովրդոց մէջ Հայաստան
Մարտիրոսեան ճակատագրով սոկեցի տուեցի :

Փորձառու փիլիսոփայություն էան հայր սուրբ իշ, և բարեպաշտություն էամբ իմաստասիրություն էներ չափ և աւելի էմ Վալդէսը՝ բնութե և տիեզերաց զիւր ընթացքը տգիտաց որչաճ կու ամուսնասկան և սուտ ընթացքին էմ ապացուցանելու համար Սրբաւ իննուհինգ տարե խաւարահայր զընդանունւնն մեջ սպամու բաղրէլ տաղլէ ևն վեր աչքին յայր կորսնցունէլ տալեբնուն

